

document); informal (not organized or structured, managed on the individual or social level); accidental (arising by chance in everyday working life).

The suggestion is also made to change the comprehensive national frameworks of credits and qualifications so that they can be accumulated throughout life in random order, to replace the previous structure of staged awards. The old staged system is greatly questioned today as lifelong recognizes more clearly that some engineer with the doctorate degree may need to study in some completely different field, like foreign language. The introduction of individual learning accounts used in United Kingdom is suggested to be one of the possible solutions for the adult learner to make his education lifelong and successful. The funding is done by the individual himself, the state and the employer.

Key words: *adult education, continuing education, lifelong education, theoretical directions, vocational education, communal education, formal/non-formal education.*

УДК 378.125:001.89:378.4 (73)

М. Г. Сбруєв

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГРОМАДИ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ АДМІНІСТРАТОРІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ: АНАЛІЗ АМЕРИКАНСЬКОГО ДОСВІДУ

У статті проаналізовано досвід адміністраторів наукової діяльності університетів США з формування професійних асоціацій. Виявлено цільові пріоритети та охарактеризовано структурні й функціональні особливості діяльності асоціацій досліджуваної спрямованості, здійснено спробу типологізації асоціацій університетських адміністраторів за такими критеріями, як професійна належність членів громади, територіальні межі діяльності організації, функціональні особливості її діяльності. Схарактеризовано особливості функціонування професійної громади адміністраторів наукової діяльності як відкритої системи.

Ключові слова: *управління науковою роботою, університет, адміністратор наукових досліджень, освіта, професійний розвиток, асоціація, професійна громада.*

Постановка проблеми. Заклади вищої освіти в сучасному суспільстві, що отримало назву суспільства знань, набувають якісно нових характеристик. З інституцій чистого знання вони перетворилися на майстерні з виробництва інноваційного наукового продукту, готового до безпосереднього використання в економічній або соціальній сфері суспільства. У таких умовах набуває актуальності радикальна трансформація організації наукової діяльності університету. Суттєвих змін зазнають функції адміністраторів наукових досліджень (АНД) університету. Сьогодні вони перетворилися на менеджерів, покликаних допомогти науковцям розібратися в нових вимогах організаційного, юридичного, економічного, фінансового, етичного, екологічного характеру, що створюються як державою, так і недержавними організаціями – замовниками наукової продукції. Величезну роль у контексті сформульованої нами проблеми відіграє професійна підготовка та професійний розвиток університетських АНД. У США на навчання,

професійне зростання й оптимізацію роботи університетських АНД спрямована діяльність численного й добре структурованого професійного співтовариства, сформованого з низки асоціацій регіонального, загальнонаціонального та міжнародного рівнів. Таке співтовариство є вагомою рушійною силою підтримки університетської науки. Тож досвід створення та ефективного функціонування професійної громади АНД є корисним для інноваційного розвитку вітчизняної вищої освіти.

Метою статті є характеристика структурних і функціональних особливостей асоціацій адміністраторів наукової діяльності університетів США, розробка рекомендацій щодо формування професійної громади адміністраторів наукових досліджень в Україні.

Методами дослідження є: тематичний та структурно-логічний аналіз, узагальнення, систематизація матеріалів Інтернет сайтів асоціацій адміністраторів наукової діяльності університетів США, що містять офіційні документи відповідних громадських організацій, публікації матеріалів конференцій, методичні матеріали, аналітичні довідки експертів тощо. Проблеми адміністрування наукових досліджень знаходяться в центрі уваги низки спеціалізованих американських періодичних видань і, передусім, таких видань, як «Journal of Higher Education Policy and Management», «Research Management Review», «The Journal of Research Administration», «Journal of the American Association of Grant Professionals» тощо. Отже, у межах аналізу проблеми дослідження здійснювалося вивчення й узагальнення наукових розвідок зарубіжних [6; 7; 9; 14;15] та вітчизняних науковців [1; 2], проводилося інтерв'ювання американських та українських фахівців у галузі управління науковою діяльністю університету, що використовувалися для підготовки аналітичних висновків і розробки моделі формування професійної громади адміністраторів наукових досліджень в Україні.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж аналізувати структурно-функціональні особливості побудови професійних громад адміністраторів наукової діяльності в університетах вважаємо за необхідне схарактеризувати особливості діяльності означеної категорії адміністраторів. З метою унаочнення розкриття цього питання представимо структуру відділу наукової роботи одного з дослідницьких університетів США (університет Індіана-Блумінгтон), що дозволить переконатись у багатоаспектності завдань, які стоять перед даним адміністративним підрозділом. Як видно з Рис. 1., адміністрація наукових досліджень університету включає фахівців із багатьох галузей знань, у тому числі грантрайтерів, юристів, економістів, фінансистів, патентознавців, фахівців у сфері безпеки (біологічної, радіологічної, хімічної тощо), психологів, менеджерів зовнішньоекономічної діяльності, фандрейзерів, фахових експертів тощо. Усі означені сфери діяльності потребують високої кваліфікації та компетентності фахівців, що повинні діяти злагоджено та спрямовувати свої зусилля на підтримку діяльності

університетських науковців, надання допомоги науковим колективам у реалізації їх творчих задумів, у примноженні наукового потенціалу університету, його спроможності та готовності (*capacity and readiness*) як організації до успішного виконання наукових проектів [9; 14].

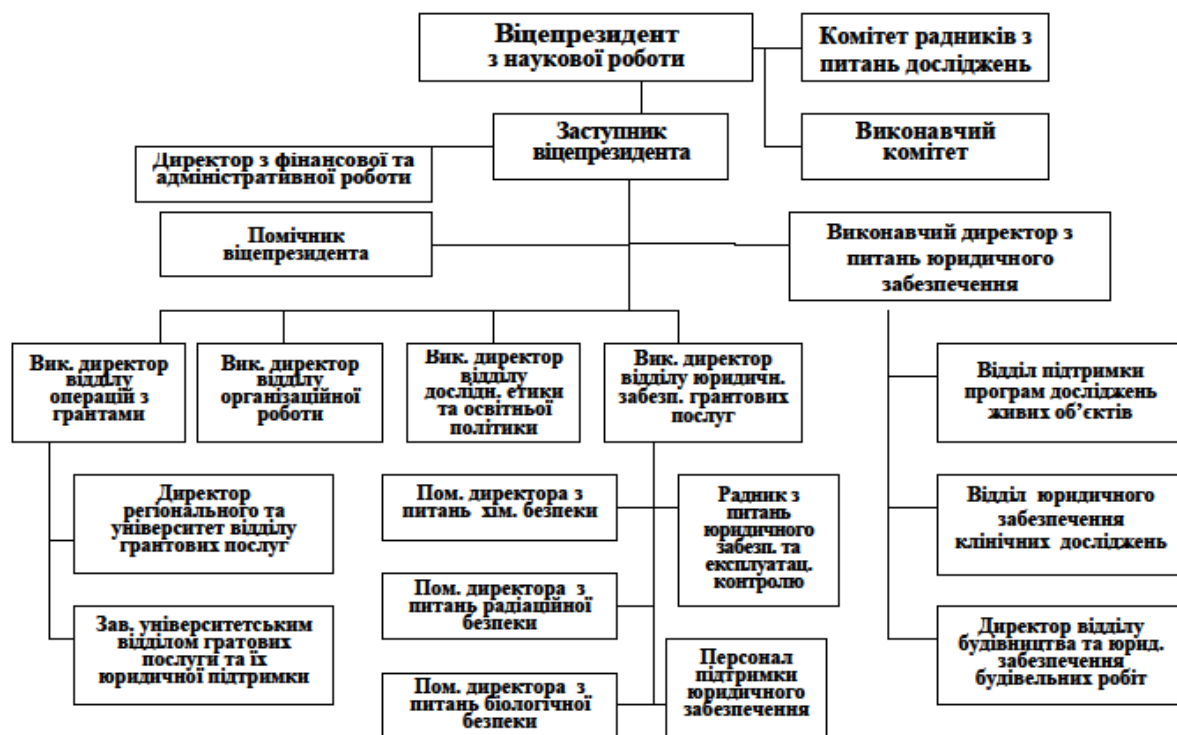

Рис. 1. Структура відділу з наукової роботи Університету Індіана-Блумінгтон [8].

Успішне виконання завдань адміністрації наукових досліджень передбачає активний обмін інформацією з колегами «по цеху», співпрацю у вирішенні складних професійних завдань, лобювання інтересів університетської науки у владних структурах, неперервну освіту та професійний розвиток фахівців своєї галузі. На реалізацію цих і багатьох інших завдань спрямована діяльність професійних міжінституційних організацій, асоціацій, товариств, мереж тощо. Такі професійні товариства являють собою важливу складову громадянського суспільства, досвід розвитку якого у США становить вагомим позитивним надбанням американської нації. Вивчення та творче запровадження кращих надбань американського досвіду в досліджуваній сфері буде корисним для менеджменту української університетської науки.

Аналіз і систематизація матеріалів Інтернет-сайтів провідних американських та міжнародних асоціацій адміністраторів наукових досліджень університетів дозволив сформулювати критерії, відповідно до яких буде здійснена типологізація організацій, що працюють в досліджуваній сфері.

Головними з виділених нами критеріїв типологізації організацій є такі: 1) структурні особливості відповідно до територіальних меж діяльності організації та професійної належності членів громади; 2) функціональні особливості діяльності організації.

За першим критерієм класифікуємо досліджувані громади залежно від професійних інтересів їх членів (колективних або індивідуальних) таким чином: 1) асоціації, що об'єднують тільки (переважно) адміністраторів наукових досліджень (АНД); 2) асоціації експертів, що обслуговують потреби наукової діяльності в університеті; 3) асоціації дослідників; 4) Umbrella-організації, що мають багатосторонні інтереси та об'єднують всі зацікавлені сторони. Зазвичай мета їх діяльності полягає в представленні інтересів членських організацій на такому рівні, на якому спільні дії є більш ефективними. Крім того, Umbrella-організації виконують завдання накопичення інформації та розподілу завдань між членськими структурами, сприяють розвитку своїх членів, організують навчання й консультування, проводять дослідження й аналізують середовище діяльності членів, а також цільові групи об'єднань.

За ознакою територіальної поширеності діяльності організації визначимо такі: 1) національні, 2) міжнародні; 3) гібридні, що позиціонують себе як національні, однак утворюють також регіональні центри, а також залучають до своєї діяльності закордонні організації або окремих їх представників.

Згідно з другим критерієм організації можна класифікувати відповідно до професійних інтересів їх членів. Аналіз матеріалів, представлених на сайтах асоціацій щодо місії, завдань і форм діяльності, дозволяє визначити такі пріоритетні функції: 1) професійний розвиток членів організації; 2) лобювання інтересів університетської науки у владі та у спонсорів наукових програм; 3) акредитація програм, лабораторій, наукових центрів; 4) підтримка високих етичних стандартів; 5) фаховий супровід експертів (юристів, економістів тощо).

Далі дамо характеристику структурно-функціональних особливостей діяльності провідних організацій у досліджуваній сфері відповідно до визначених вище критеріїв. Важливим джерелом відбору організацій для нашого аналізу стала фундаментальна праця «Адміністрування і менеджмент наукових досліджень», опублікована за редакцією Лінн Кроністер та Елліотта Кулаковського [5]. Це видання є своєрідною енциклопедією професійних знань для АНД в американських університетах.

Насамперед, схарактеризуємо кілька організацій, що представляють інтереси АНД, відповідно до їх структурно-функціональних особливостей:

- Асоціація університетських менеджерів із трансферу технологій – *Association of University Technology Managers (AUTM)* AUTM об'єднує більше, ніж 3200 менеджерів інтелектуальної власності, що представляють більше, ніж 300 університетів, дослідницьких і бізнесових організацій з усього світу. AUTM є організацією, задуманою як професійне й освітнє співтовариство фахівців із трансферу технологій, які здійснюють управління інтелектуальною власністю університетів. Асоціація фіксує результати трансферу і комерціалізації наукових досліджень, проводячи щорічні обстеження ліцензування й відбиваючи їх у відповідних бюлетенях AUTM.

Більше сорока років успішної роботи AUTM (заснована у 1974 году як Асоціація адміністраторів патентної діяльності університетів – Society of University Patent Administrators) підтверджують, що інвестиції в наукові дослідження не тільки розширюють наукові знання та вносять істотний внесок в освіту, але й дозволяють отримати нові продукти, які не існували б без успішного трансферу університетських технологій. AUTM проводить регулярні національні й регіональні зібрання учасників (у 2015 р. на щорічній національній конференції були присутні 1900 членів Асоціації) [5];

- Національне співтовариство бізнес-адміністраторів коледжів і університетів – *National Allocation of College and University Business Officers* (NACUBO – <http://www.nacubo.org>). NACUBO об'єднує представників більш ніж 2500 американських коледжів та університетів і пропонує їх співробітникам мережеві можливості професійного зростання. Головне завдання NACUBO полягає у визначенні, вивченні й поширенні передового досвіду в галузі управління фінансами ВНЗ. NACUBO представляє інтереси своїх членів на Капітолійському Пагорбі, є ідейним лідером і авторитетним ресурсом у галузі фінансового управління вищою освітою США і визнається в якості такого ключовими внутрішніми й зовнішніми стейкхолдерами [10].

- Національна Рада університетських адміністраторів наукових досліджень – *National Council of University Research Administrators* (NCURA – <http://www.ncura.edu>). NCURA являє собою організацію професійних адміністраторів, які здійснюють керівництво науковими програмами. Завданнями Ради є: сприяння виробленню ефективної політики розвитку наукових досліджень і розробці процедур взаємодії з адміністраціями спонсорських програм, спрямованих на досягнення максимального наукового результату; організація в межах як міжнародних, національних, так і регіональних нарад і конференцій фахівців та консультантів обговорення й обміну інформацією та досвідом професійної діяльності; забезпечення оперативного поширення офіційної інформації та експертних коментарів до неї; сприяння розвитку адміністрацій наукових досліджень коледжів і університетів у професійній сфері, стимулювання особистісного зростання членів Ради. NCURA активно залучає зарубіжних АНД до співпраці та працює на розвиток міжнародної мережевої фахової громади. У своїх навчальних програмах, призначених для старших менеджерів наукових досліджень в університетах, NCURA ставить за мету формування управлінських компетентностей, необхідних для адміністрування міжнародних наукових програм і менеджменту наукових програм у всьому світі [12].

- Міжнародне товариство адміністраторів наукових досліджень – *Society of Research Administrators International* (SRA Int.). SRA Int. є піонером у сфері міжнародного менеджменту наукових досліджень, що об'єднує понад 5200 членів у більше, ніж 40 країнах. Членами Товариства є представники найширшого спектру дослідницьких установ та організацій: коледжів та

університетів, приватних і державних дослідницьких інституцій, госпіталів, лабораторій промислових підприємств тощо. SRA Int. спрямована на навчання та професійний розвиток АНД, а також покращення розуміння в суспільстві важливості досліджень та ефективного управління ними [17].

- Національна асоціація професіоналів у галузі розвитку наукових досліджень – *National Organization of Research Development Professionals (NORDP)*. Асоціація виникла у 2010 році й розвивається швидкими темпами, об'єднуючи сьогодні більше 500 членів у США та 7 інших країнах. Особливістю даної організації є пріоритетна увага до організації міждисциплінарних та інтердисциплінарних досліджень. NORDP вважає своїм пріоритетом надання АНД консультативної допомоги в залученні спонсорських коштів, розробці стратегій, спрямованих на розвиток конкурентоспроможності наукових досліджень і готовності окремих дослідників, дослідницьких груп та університетів у цілому до залучення спонсорських коштів на виконання наукових програм [13].

Далі схарактеризуємо структурно-функціональні особливості діяльності асоціацій, що об'єднують *експертів*, які обслуговують складний комплекс проблем, пов'язаних з організацією та супроводом наукових досліджень.

- Національна Асоціація адвокатів коледжів і університетів – *National Association of College and University Attorneys (NACUA)*, була утворена невеликою групою адвокатів, що надавали юридичні консультації коледжам та університетам ще у 1961 р. Метою Асоціації є посилення правової допомоги коледжам і університетам шляхом інформування та консультування адвокатів і адміністраторів кампусів із професійних питань, у тому числі з питань, пов'язаних із проведенням наукових досліджень. Важливу роль відіграє NACUA і в безперервній юридичній освіті університетських адвокатів [11].

- Ліцензійне товариство – *The Licensing Executives Society International (LESI)*, є організацією, що об'єднує експертів у галузі трансферу технологій, ліцензування прав інтелектуальної власності – від патентування технічного ноу-хау і винаходів, до патентів на програмне забезпечення, авторські права й товарні знаки. Серед 11,500 членів організації є представники різних типів установ і сфер професійної діяльності (вчені, інженери, чиновники, юристи, патентні повірені та консультанти) [18].

- Асоціація професіоналів грантрайтингу – *Grant Professionals Association – (GPA)*. Утворена у 1998 році, Асоціація діє на регіональному, національному та міжнародному рівнях. Цілями асоціації є об'єднання, підтримка та професійний розвиток фахівців відповідної сфери професійної діяльності, тобто грантрайтингу. У сучасних умовах GPA об'єднує більше 1800 членів у всьому світі. Основні напрями діяльності: проведення щорічних конференцій, у межах яких проводяться семінари, круглі столи, майстер-класи й інші форми професійного спілкування. GPA є платформою для мережевого спілкування членів асоціації:

Далі звернемося до характеристики громад, що *об'єднують дослідників*. До такої категорії належать громади, членами яких є переважно професійні науковці. Існує велика кількість таких організацій. Назвемо як приклад одну з них – Асоціація фахівців з клінічних досліджень – *Association of Clinical Research Professionals (ACRP* <http://www.acrpnet.org>). ACRP фокусується на клінічних дослідженнях, що проводяться приватними науково-дослідними інститутами, лікарнями, науковими медичними центрами й науковими центрами університетів. Асоціація організовує проведення семінарів і конференцій, пропонує програми сертифікації фахівців, стажування з можливістю вибору кращих клінічних практик і, за необхідності, надає послуги своїх фахівців.

Ще однією групою громад є так звані *Umbr(umbrella)-асоціації*, що об'єднують фахівців різних сфер інтересів, які працюють у ВНЗ. Відповідно, такі асоціації є поліфункціональними, тому ми схарактеризуємо їх структуру й функції далі, у межах класифікації професійних громад за ознаками їх функціональності.

Отже, звернемося до характеристики професійних громад відповідно до *функціональних особливостей* їх діяльності. У цілому об'єднання можуть бути класифіковані як монофункціональні та поліфункціональні. До першої групи належать здебільшого асоціації, що здійснюють сертифікацію та ліцензування фахівців та дослідницьких програм, зокрема такі:

- Рада з сертифікації адміністраторів наукових досліджень (*Research Administrator Certification Council (RACC)*). Рада є незалежною, некомерційною асоціацією, метою якої є атестація й сертифікація АНД. Сертифікат RACC засвідчує, що його власник володіє фундаментальними та спеціальними знаннями, необхідними для ефективної роботи професійного адміністратора спонсорських програм. Здобувач, що пройшов атестацію, стає сертифікованим адміністратором наукових досліджень.

- Асоціація з акредитації програм у галузі дослідження людини – *Association for the Accreditation of Human Research Protection Programs (AAHRPP)*. AAHRPP об'єднує фахівців у сфері захисту прав людини як об'єкта досліджень і прагне не тільки забезпечити дотримання державних стандартів, а значно підняти планку вимог до захисту людини при проведенні досліджень. Діяльність AAHRPP забезпечує узгодженість і однаковість стандартів у всіх установах, що займаються проведенням досліджень у біомедичних, поведінкових і соціальних науках. Акредитація AAHRPP має міжнародний характер. Вона включає процедури самооцінки, оцінки зовнішніх експертів і передбачає можливість здобути необхідні для акредитації знання й компетентності в межах спеціальних освітніх програм [4].

- Асоціація з акредитації програм захисту лабораторних тварин – *Association for Assessment and Accreditation of Laboratory Animal Care International (AAALAC)*. AAALAC об'єднує експертів з 950 компаній, університетів, ліка-

рень, державних установ і дослідницьких центрів з 41 країни світу, діяльність яких спрямована на підтримку стандартів гуманного ставлення до тварин на основі добровільної програми акредитації дослідницьких організацій та центрів. AAALAC допускає використання тварин з метою здійснення наукових і медичних досліджень, якщо вони проводяться відповідно до вимог етики й гуманним способом. Більшість великих дослідницьких університетів і некомерційних дослідницьких установ і центрів акредитовані AAALAC [3].

Поряд зі спеціалізованими (монофункціональними) організаціями, що займаються ліцензуванням, сертифікацією та акредитацією наукових лабораторій (інститутів), дослідницьких програм і фахівців, існують поліфункціональні об'єднання. До їх числа належать, передусім, так звані Umbrella-організації (*umbrella organizations*), що активно співробітничать із владними структурами та спонсорами дослідницьких програм (державними установами та приватними фондами). До поліфункціональних асоціацій відносимо, зокрема, такі:

- Національна асоціація державних університетів та ленд-грант коледжів – *National Association of State Universities and Land-Grant Colleges (NASULGC)*. Призначена для підтримки передового досвіду в галузі викладання, наукових досліджень та управління навчальними закладами, NASULGC вважається авангардом освітнього лідерства США.

- Асоціація американських державних коледжів і університетів – *Association of American State Colleges and Universities (AASCU)*. Своїми основними цілями Асоціація визначає такі: посилення суспільної підтримки державного сектору вищої освіти з диференційованим підходом до кожного коледжу або університету; аналіз державної політики в галузі освіти й науки; забезпечення спільно з політичними лідерами програм підтримки якості академічних досліджень, сприяння освітнім інноваціям; створення можливостей для професійного розвитку керівників освітніх установ.

- Асоціація американських університетів – *Association of American Universities (AAU <http://www.aau.edu>)*. AAU надає допомогу в розробці національної політики в галузі вищої освіти з питань, що належать до організації досліджень, здійснюваних здобувачами докторського ступеня. Вона також надає їм віртуальні й реальні можливості для обговорення широкого кола питань, що мають відношення до вищої освіти.

- Рада із взаємодії з урядом – *Council on Governmental Relations (COGR www.cogr.edu)*. COGR є об'єднанням науково-дослідних університетів. Його діяльність має відношення до всіх основних фінансових і адміністративних аспектів дослідницьких програм, що фінансуються з федерального бюджету. COGR консулює членські організації з питань розвитку взаємовигідної політики й ефективної практики узгодження зобов'язань федеральних агентств і університетів у галузі наукових досліджень і післядипломної освіти;

- Національна дослідницька рада – *The National Research Council (NRC)* (<http://www.nationalacademies.org>). NRC є складовою Національної Академії Наук і бере участь у розробці національної політики в галузі наукових досліджень. Результатом роботи NRC є високоякісні консультації та прогнози в галузі науки, техніки та охорони здоров'я. Рада складається з декількох основних підрозділів, серед яких філії в галузі соціальних наук і теорії освіти, наук про життя та наук про Землю, фізичних наук, політики і глобальних проблем.

- Американська асоціація сприяння розвитку науки – *American Association for the Advancement of Science (AAAS)* (<http://www.aaas.org>). AAAS є міжнародною організацією, що займається розвитком науки в усьому світі. Ця професійна асоціація здійснює функції навчання, адміністрування, виступає в якості прес-секретаря для своїх учасників. Крім того AAAS видає журнал «Science» – провідний міжнародний журнал, що публікує оригінальні наукові дослідження. Некомерційна асоціація AAAS успішно виконує свою місію «просування науки і служіння суспільству» за допомогою ініціатив у сфері наукової політики, міжнародних програм і наукової освіти.

- Дослідницька Америка – *Research America (RA)* (<http://www.researchamerica.org>). RA – організація, що пропагує науково-дослідну діяльність, створена з метою забезпечення фінансування медичних досліджень і розробок здоров'язберігаючих технологій у державному та приватному секторах. Завдання RA полягає в тому, щоб інформувати громадськість про користь медичних досліджень і розробок у галузі охорони здоров'я, а також про установи, що виконують ці дослідження. Організація мотивує громадськість і наукове співтовариство на підтримку наукових досліджень і заняття більш активної позиції в розвитку науки.

Важливою складовою місії абсолютної більшості організацій, що об'єднують дослідників, АНД і експертів, є підтримка високих етичних стандартів наукової діяльності. Прикладами таких організацій можуть служити співтовариство «Соціальна відповідальність в медицині і дослідженнях» – *Public Responsibility in Medicine and Research (PRIM & R)* (<http://www.primr.org>) й Національна Асоціація з етики у прикладних дослідженнях – *Applied Research Ethics National Association (ARENA)*. PRIM & R и ARENA є спорідненими організаціями (ARENA один із підрозділів PRIM & R), спрямованими на створення, реалізацію та дотримання високих етичних норм під час проведення досліджень. Своєю місією вони вважають підвищення рівня захисту людини і тварини як об'єктів дослідження, забезпечення відповідального проведення досліджень, а також навчання та професійний розвиток членів організацій.

Здійснена у статті спроба типологізації організацій, що об'єднують університетських учених-дослідників, АНД та численних експертів, представлена далі у вигляді таблиці, у якій визначено структурні та функціональні характеристики досліджуваних об'єктів.

Таблиця 1

Структурно-функціональні характеристики організацій АНД, науковців та експертів, що обслуговують потреби університетської науки

Найменування організації	Характеристики організацій												
	Структурні						Функціональні						
	національні	міжнародні	гібридні (нац.+між)	громади АНД	громади науковців	громади експертів	Umbro-організації	професійний розвиток членів громад	любювання інтересів Уні науки у владі та у спонсорів наукових програм	акредитація програм, ліцензування лабораторій	сертифікація фахівців	політична підтримка та популяризація університетської науки	Підтримка етичних стандартів досліджень
AAALAC			+	+		+				+	+		+
AAAS		+			+		+		+			+	+
AAHRPP			+			+		+		+	+		+
AASCU	+						+		+				+
AAU	+						+	+	+				+
ACRP			+		+			+		+	+		+
AUTM	+			+					+	+	+		+
COGR	+						+		+			+	
GPA			+	+	+	+		+	+				
LESI		+			+	+				+	+		+
NACUA	+						+	+					+
NACUBO			+	+			+	+					+
NASULGC	+						+					+	
NCURA				+			+	+				+	+
NORDP			+	+		+	+	+					
NRC	+						+		+			+	
RA	+						+		+			+	+
RACC	+			+	+		+			+	+		+
SRA Int.		+		+	+		+	+					

Висновки. Аналіз даних, що відображені в таблиці, дозволяє дійти певних висновків щодо структурно-функціональних особливостей діяльності досліджуваних професійних громад.

Насамперед, схарактеризуємо особливості структури досліджуваних професійних громад. Серед двох десятків організацій, що стали предметом нашого розгляду, закономірно домінують ті, серед членів яких переважають АНД та експерти, які обслуговують потреби наукової діяльності у вишах. Тенденцією є постійне зростання кількості та урізноманітнення напрямів діяльності організацій експертів і, навіть, поява конкурентної боротьби між ними за членські організації (наприклад, відбувається зростання кількості асоціацій професійних грантрайтерів).

Далі з'ясуємо інтенції організацій щодо територіальних меж поширення своєї діяльності. Більшість з них, як видно з таблиці, мають національне поширення. Разом із тим, важливою тенденцією останнього

десятиліття стала міжнародна експансія американських професійних асоціацій у сфері АНД. Деякі з них набувають гібридного характеру, тобто поряд із реалізацією своїх функцій на загальнонаціональному рівні залучать представників міжнародної спільноти у відповідній сфері. Іншим напрямом інтернаціоналізації діяльності є організація різних форм професійного розвитку щодо формування у АНД та у представників експертної громади компетентностей професійної діяльності у глобальному середовищі.

Отже, тенденціями структурної розбудови професійної громади у сфері АНД університетів є гібридизація та інтернаціоналізація.

Функції професійних організацій АНД зумовлені, передусім, об'єктивними чинниками розвитку сфери управління науковими дослідженнями в університетах. Підкреслимо, що цій сфері внутрішньо притаманні численні кризи, жорсткі терміни підготовки великої кількості різноманітних документів, бюрократична тяганина, а в останні роки – ще й адміністративний тиск: робити більше з меншими витратами. У таких умовах ефективні робочі відносини, які й покликана створювати адміністрація наукових досліджень, мають істотне значення для успіху університетської науки. Усвідомлення вищесказаного й розуміння різноманітних способів досягнення дослідницької ефективності стало причиною виникнення широкого різноманіття професійних асоціацій, що об'єднують фахівців, професійна діяльність яких пов'язана з науковою діяльністю в американських університетах. Професійні асоціації забезпечують вирішення такої критично важливої проблеми, як навчання й розвиток молодих і недостатньо досвідчених адміністраторів наукових досліджень шляхом створення постійно діючих мереж, що забезпечують безперервний трансфер знань, умінь і навичок, як від ефективних керівників університетської науки, так і успішних бізнес-лідерів. Такі мережі стають основними механізмами для навчання співробітників за межами їхніх рідних університетів. Щорічні загальні та, більш часті (раз на півроку або раз на квартал), регіональні зустрічі, що проводяться цими асоціаціями, забезпечують необхідну повноту та якість інформації, а також надають послуги з атестації та сертифікації адміністраторів наукових досліджень. Інші асоціації, що мають назву «парасолькових» *Umbr* (*umbrella organizations*), та об'єднують університетських топ-менеджерів, здійснюють вплив на розроблення політики держави щодо розвитку й підтримки науки в університетах, розвитку взаємозв'язків із бізнесом і спонсорськими організаціями.

З метою систематизації розгляду досліджуваної проблеми здійснимо виклад матеріалу у формі таблиці, у якій представимо всі виміри діяльності професійної громади АНД як системи компонентів.

Таблиця 2

Характеристики професійної громади адміністраторів наукових досліджень університетів як відкритої системи

Виміри розгляду	Змістові характеристики
Зовнішні детермінанти	Потреби глобального лідерства США у сфері науки та технологій; активізація участі університетів у розвитку глобальної та національної інноваційної екосистеми
Внутрішні детермінанти	Потреби ефективного управління науковою діяльністю університету, зокрема грантовими науковими програмами; розбудова інституційної інноваційної екосистеми
Цілі	Формування професійної громади як засобу ефективної співпраці у сфері управління науковою діяльністю університету, що об'єднує всі зацікавлені сторони та сприяє задоволенню професійних інтересів усіх зацікавлених сторін і підвищенню якості їх діяльності
Стейкхолдери	Суспільство, держава, бізнес, АНД, експерти, науковці
Форми організації	Асоціації, товариства, союзи (національні, міжнародні, гібридні, Umbra-асоціації)
Принципи діяльності	Добровільність, колегіальність, партнерство, взаємодія, прозорість, наукова етика, інтерактивність, висока якість та ефективність
Завдання діяльності	<p>Розвиток професійних компетентностей адміністраторів наукової діяльності університету;</p> <p>Розвиток творчої взаємовигідної співпраці АНД, експертів, науковців у ефективній реалізації завдань їх професійної діяльності;</p> <p>Надання програмам, лабораторіям, окремим науковцям, АНД та експертам сертифікатів, ліцензій, акредитацій, що дають право на професійну діяльність;</p> <p>Удосконалення законодавчо-нормативної бази наукової діяльності університетів, діяльності спонсорів наукових програм тощо;</p> <p>Популяризація наукових досліджень у суспільстві;</p> <p>Сприяння розвитку інноваційної екосистеми у глобальному, національному та інституційному вимірах;</p> <p>Розвиток високих етичних стандартів професійної діяльності</p>
Зміст діяльності	<p>Надання професійної освіти АНД;</p> <p>здійснення професійного розвитку АНД та експертної громади;</p> <p>ліцензування, акредитація, сертифікація, атестація програм і кадрів АНД;</p> <p>надання консультацій експертів;</p> <p>обговорення актуальних проблем професійної діяльності, взаємодія у пошуку ефективних рішень проблем;</p> <p>представлення інтересів наукової діяльності університетів у владних структурах;</p> <p>встановлення, підтримка, розширення взаємозв'язків з грантодавцями та спонсорами наукових програм;</p> <p>представлення актуальних проблем і здобутків університетської науки у ЗМІ та соціальних мережах;</p> <p>утворення, підтримка та розвиток мережевої взаємодії АНД та експертної громади за фаховими інтересами</p>
Форми діяльності	Навчальні програми на здобуття ступеня магістра з адміністрації наукових досліджень;

	навчальні програми професійного розвитку та здобуття сертифікату відповідної асоціації; процедури ліцензування, акредитації, сертифікації, атестування (самооцінка, експертна оцінка); конференції, семінари, круглі столи, презентації, майстер-класи, школи; мережеві об'єднання; неформальні ділові зустрічі
Умови ефективної діяльності	Спільність професійних інтересів організаторів і перспективних членів; наявність проблем професійної діяльності, для розв'язання яких необхідна експертна допомога; навички групової та мережевої взаємодії; організаційні навички; наявність компетентних експертів; особиста харизма керівників

На завершення констатуємо, що при розгляді питань необхідності участі в професійних асоціаціях, керівництво та піклувальні ради переважної більшості американських університетів, з урахуванням перспектив подальшої фінансової віддачі, оцінюють таке членство як вельми вигідне вкладення університетських фінансових ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сбруев Н. Г. Ассоциации университетских администраторов научных исследований: американский опыт создания профессионального сообщества / Н. Г. Сбруев // Вектор науки Тольяттинского государственного университета. Серия: Педагогика, психология : [ежеквартальный научный журнал] / [ред. кол. : М. М. Кристал (глав. ред.) и др.]. – Тольятти : Издательство Тольяттинского государственного университета, 2013. – С. 263-267.
2. Сбруева А. А. Управління науковою роботою в державних університетах США: структурно-функціональні аспекти / А. А. Сбруева // Порівняльно-педагогічні студії. – 2010. – № 1–2. – С. 68–76.
3. Association for Assessment and Accreditation of Laboratory Animal Care International [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://aaalac.org/about/index.cfm>
4. Association for the Accreditation of Human Research Protection Programs. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oprs.usc.edu/rules/aahrpp/>
5. Association of University Technology Managers. About AUTM [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.autm.net/autm-info/>
6. Chronister L. U. National and international research councils, professional associations, accreditations, and memberships // Research Administration and Management / Ed. by E. C. Kulakowski, L. U. Chronister. – Jones & Bartlett Publishers. – 2006. – P. 241 – 248.
7. ColeSh. S. Research Administration as a Living System [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <files.eric.ed.gov/fulltext/EJ902221.pdf>
8. Indiana University. Office of Research Administration. Staff Directory [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.researchadmin.iu.edu/contacts.html>

9. Kurup S. K. Getting your organization grant ready / S. K. Kurup, L. G. Butler // Journal of the American Association of Grant Professionals. – 2008. – № 6 (1). – P. 7–14.
10. National Allocation of College and University Business Officers [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nacubo.org/>
11. National Association of College and University Attorneys. History and General Information [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nacua.org/aboutnacua/index.asp>
12. National Council of Research Administrators [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ncura.edu/content/>
13. National Organization of Research Development Professionals [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nordp.org/>
14. Preuss M. Assessing Grant Capacity and Readiness: A Systematic Review of the Periodical Literature of Research Administration / M. Preuss // Research Management Review. – 2015. – Vol. 20. – № 2. – P. 1–18.
15. Saha D. C. Expectations-based efficiency and quality improvements in research administration: Multi-institutional case studies / D. C. Saha, A. Ahmed, S. Hanumandl // Research Management Review. – 2011. – Vol. 18. – № 2. – P. 1–26.
16. Scoble R. Institutional strategies for capturing socio-economic impact of academic research / R. Scoble, K. Dickson, S. Hanney, G. J. Rodgers // Journal of Higher Education Policy and Management. – 2010. – Vol. 32, № 5. – P. 499–510.
17. Society of Research Administrators International [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.srainternational.org>
18. The Licensing Executives Society International [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.lesi.org/about>

РЕЗЮМЕ

Сбруев Н. Г. К проблеме формирования профессионального сообщества университетских администраторов научных исследований: анализ американского опыта.

В статье проанализирован опыт сообщества администраторов научной работы университетов США по формированию профессиональных ассоциаций. Выявлено целевые приоритеты, охарактеризованы структурные и функциональные особенности деятельности ассоциаций исследуемой направленности, предпринята попытка типологизации ассоциаций университетских администраторов по таким критериям, как профессиональная принадлежность членов сообщества, территориальные границы деятельности организации, функциональные особенности ее деятельности. Сделаны выводы об особенностях функционирования профессионального сообщества администраторов научной работы как открытой системы.

Ключевые слова: управление научной работой, университет, администратор научных исследований, образование, профессиональное развитие, ассоциация, профессиональная община.

SUMMARY

Sbruiev N. On the problem of the university research administrators' associations creation: The analysis of the US experience.

In the article the experience of US university research administrators (URA) on the development of professional associations is analyzed. It is stated that the external determinants of URA community development are the US global leadership in R&D and the increase of universities participation in the development of global and national innovation ecosystem.

Internal determinants of the process under study are the need for effective management of university research activities, including research grant programs and development of institutional innovation ecosystem.

The author has determined that the main stakeholders of formation of professional communities under study are: society, the state, business, university (namely – research administrators), experts and researchers.

The principles of the URA association are free access, collegiality, partnership, cooperation, transparency, research integrity, interactivity, high quality and efficiency.

The typology of associations of university administrators on such criteria as professional affiliation of the community, the territorial boundaries of the organization activities, functional peculiarities of the activities is done.

The content of associations' activities is outlined. It includes the implementation of professional development of URA and expert community; licensing, accreditation, certification of programs and personnel; consultations of the wide range of experts, namely: lawyers, economists, financiers, grantwriters and others; discussions on topical issues of professional activities, cooperation in finding solutions to the problems of effective representation of the interests of university research in governmental bodies; installation, maintenance, expansion of relationships with donors and sponsors or research programs; presentation of current problems and achievements of university research in the media and social networks; support and development of networking of URA and expert community by professional interests.

In conclusion the author has determined some conditions of effective development of URA professional community.

Key words: *research management, university, research administrator, education, professional development, association, professional training, professional community.*